

УДК 351.82:64

О. П. Ігнатенко,
к. е. н., докторант Національної академії державного управління при Президентіві
України, м. Київ

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

О. Ignatenko,
PhD in economic science, Doctorant of National Economy,
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv

THE INVESTMENT VALUE OF HOUSEHOLD WASTE IN THE AREA OF BEAUTIFICATION OF HUMAN SETTLEMENTS

Предметом дослідження цієї статті є аналіз значення упаковки, а саме: відходів як вторинної сировини в складі побутових відходів, в державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів. У статті проведено аналіз сучасного стану поводження з побутовими відходами, у тому числі з відходами як вторинної сировини, в Україні та країнах Європейського Союзу, досліджено потребу в створенні інфраструктури для роздільного збирання побутових відходів. Запропоновано першочергові кроки щодо фінансування поводження з побутовими відходами як складової сфери благоустрою населених пунктів та відповідні механізми фінансування, надаючи пропозиції щодо адаптації до вимог європейського законодавства нормативно-правових актів в цій сфері.

The research object of this article is analyzing the importance of packaging, in particular packaging waste as part of household waste, in state regulation of the area of beautification of human settlements. In the article it was analyzed the current state of household waste management, including waste packaging, in Ukraine and the European Union. It was proposed an immediate steps to finance of household waste management as a part of the area of beautification of human settlements and appropriate funding mechanisms, provided suggestions for adaptation in line with EU legal acts in this area.

Ключові слова: державне регулювання, сфера благоустрою населених пунктів, благоустрій, житлово-комунальне господарство, державна політика, державне управління, нормативно-правове регулювання.

Key words: government regulation, area of beautification of human settlements, beautification of human settlements, housing & municipal economy, public policy, public management, legal regulation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сфера благоустрою населених пунктів, що є складовою житлово-комунального господарства, являє собою одну з галузей економіки держави, що тісно пов'язана із життєдіяльністю суспільства, і створює комфортні умови для проживання та праці населення. Одним з головних завдань сфери благоустрою населених пунктів є санітарне очищення та належне утримання територій, про що свідчать положення Закону України "Про благоустрій населених пунктів" [1] та "Про відходи" [2].

Однак останнім часом міські та позаміські території засмічені несанкціонованими сміттєзвалищами, яких стає дедалі більше і куди переважним чином потрапляють відходи, що є вторинною сировиною. Також існуюча система поводження з побутовими відходами, відповідні економічні та організаційні механізми в державі не дозволяють комплексно вирішувати питання сучасного поводження з відхо-

дами, у тому числі відокремлювати вторинну сировину на етапі збирання побутових відходів для їх подальшої переробки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Розгляду питань удосконалення системи поводження з відходами, у тому числі з відходами як вторинною сировиною, та імплементації вітчизняного законодавства до стандартів європейського співтовариства приділили свою увагу такі науковці, як Міщенко В.С., Виговська Г.П., Маковецька Ю.М., Омеляненко Т.Л. [3, 4].

НЕВИРІШЕНІ РАНІШЕ ЧАСТИНИ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Однак потребують більш глибокого дослідження питання інвестиційного значення стосовно поводження з

Таблиця. 1. Баланс використання вторинної сировини в Україні

Компоненти, що входять до складу твердих побутових відходів	Щорічне перероблення, всього, тис. т	з них:		Потужність існуючих заводів з переробки, тис. т	Існуючий баланс	Потенціал збирання, тис. т	Майбутній баланс
		збирання в Україні	імпорт із-за кордону				
Папір	950	750	200	1500	+550	1540	- 40
Полімери	115	145		390	+275	1080	- 690
Скло	300	282	18	1300	+1000	1040	+260
<i>Всього</i>	1365	1177*	218			3660	

* 28% (330 тис. т) збирається підприємствами, які надають послуги з вивезення побутових відходів, 72% (847 тис. т) збирається на заготівельних пунктах вторинної сировини.

відходами як вторинною сировиною, що є у складі побутових відходів, під час державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає у аналізі та оцінці інвестиційного значення побутових відходів у сфері благоустрою населених пунктів під час її державного регулювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Існуючий стан поводження з побутовими відходами далекий від ідеального. Так, лише 76% населення в Україні охоплене послугами з вивезення побутових відходів, а із зібраних 59 млн м³ твердих побутових відходів (15 млн тонн), переробляється та утилізується за статистикою Мінрегіону України [5] лише до 4% відходів (3% переробляються та 1% утилізуються).

Захороненню підлягає близько 96% побутових відходів на 6,7 тис. сміттєзвалищах і полігонах, загальною площею понад 10 тис. га. Кількість сміттєзвалищ, які перевантажені складає 973 од. (15%), а 1415 од. (21%) — не відповідають нормам екологічної безпеки.

Через неналежну систему поводження з побутовими відходами в населених пунктах, як правило, у приватному секторі, щорічно утворюється близько 32 тис. несанкціонованих звалищ, що займають площу понад 1 тис. га, і на які витрачаються значні кошти місцевих бюджетів для їх ліквідації.

А оскільки побутові відходи складаються із близько 40—50% вторинної сировини, яку можна відібрати та повернути у господарській обіг, ми втрачаємо ще й значний ресурсний потенціал.

Хоча вже сьогодні у 503 населених пунктах в якійсь мірі впроваджено роздільне збирання побутових відходів та у 15 населених пунктах працюють 21 сміттесортувальна лінія. Крім того, у 23 населених пунктах будуються сміттесортувальні комплекси, що свідчить про значний інтерес до цього напрямку як з боку бізнесу, так і з боку влади.

Однак роздільне збирання побутових відходів у містах України здійснюється не системно, фрагментарно, переважно в центральних частинах населених пунктів, де переважають офіси та торгові центри, в яких утворюються більш привабливі побутові відходи за морфологічним станом.

Також, за експертними даними, через систему пунктів приймання вторинних матеріалів та з урахуванням тінювих схем роботи безпосередньо на полігонах відбирається ще близько 10% вторинної сировини з побутових відходів, які поступають на переробку.

Наразі за даними УКРВТОРМИ за 2012 року існує такий баланс за показниками використання вторинної сировини (табл. 1).

Саме тому на передній план сьогодні виходить не тільки необхідність удосконалення системи збирання вторинної сировини та повного збирання і вивезення побутових відходів, але й аспекти якості їх збирання за рахунок роздільного збирання з подальшим сортуванням, щоб мінімізувати вплив побутових відходів на довкілля під час поводження з ними. І такі процеси необхідно реалізовувати на початкових стадіях поводження з побутовими відходами, починаючи з впровадження роздільного збирання та сортування.

За відсутності роздільного збирання побутових відходів екологія та економіка держави зазнає значних збитків, через виведення із господарського обігу земель під розташування полігонів для захоронення побутових відходів, посилений негативний вплив на довкілля захоронених побутових відходів, втрату значного ресурсного потенціалу побутових відходів у якості вторинної сировини.

У розвинутих країнах світу, насамперед в європейських, сучасна "формула поводження з побутовими відходами" така: близько 35% побутових відходів переробляються завдяки їх роздільному збиранню та сортуванню; 15% відходів переробляється в компост та біогаз; та близько 50% утилізуються, як правило спалюванням на енергетичні цілі з виробленням тепло-, електроенергії. Зменшити навантаження на довкілля шляхом 100% переробки та утилізації побутових відходів — це основне завдання в сфері поводження з побутовими відходами.

Обсяги переробки побутових відходів в європейських країнах постійно збільшуються. Наприклад, Швейцарія, Німеччина та Швеція за даними Євростату [6] за 2012 рік вже досягли показника в 0% прямого захоронення побутових відходів. А Бельгія, Данія, Нідерланди, Норвегія та Австрія досить наближені до цього показника (рис. 1).

Для України, дуже цікавий досвід пострадянських країн — членів Європейського союзу, які протягом років незалежності, значно знизили обсяги захоронення побутових відходів, за рахунок впровадження роздільного збирання побутових відходів, їх сортування та переробки. Так, у 2012 році в Естонії захоронювалось вже лише 27% побутових відходів, у Литві — 44% та в Латвії — 46%.

Роздільне збирання побутових відходів в європейських країнах не обмежується лише окремим збиранням вторинної сировини, але й здійснюється окреме збирання органічної складової побутових відходів, яка іде на компостування, у тому числі для отримання біогазу, окреме збирання відходів електричного та електронного обладнання, а також окреме збирання небезпечних складових побутових відходів. А в Україні ці напрями не розвинені взагалі, реалізовано лише деякі невеликі проекти.

Як ми бачимо, європейські підходи у поводженні з побутовими відходами націлені на першочергову переробку частини побутових відходів, що складається із вторинної сировини, а непереробну частину побутових відходів утилізують на енергетичні цілі, уникаючи таким чином захо-

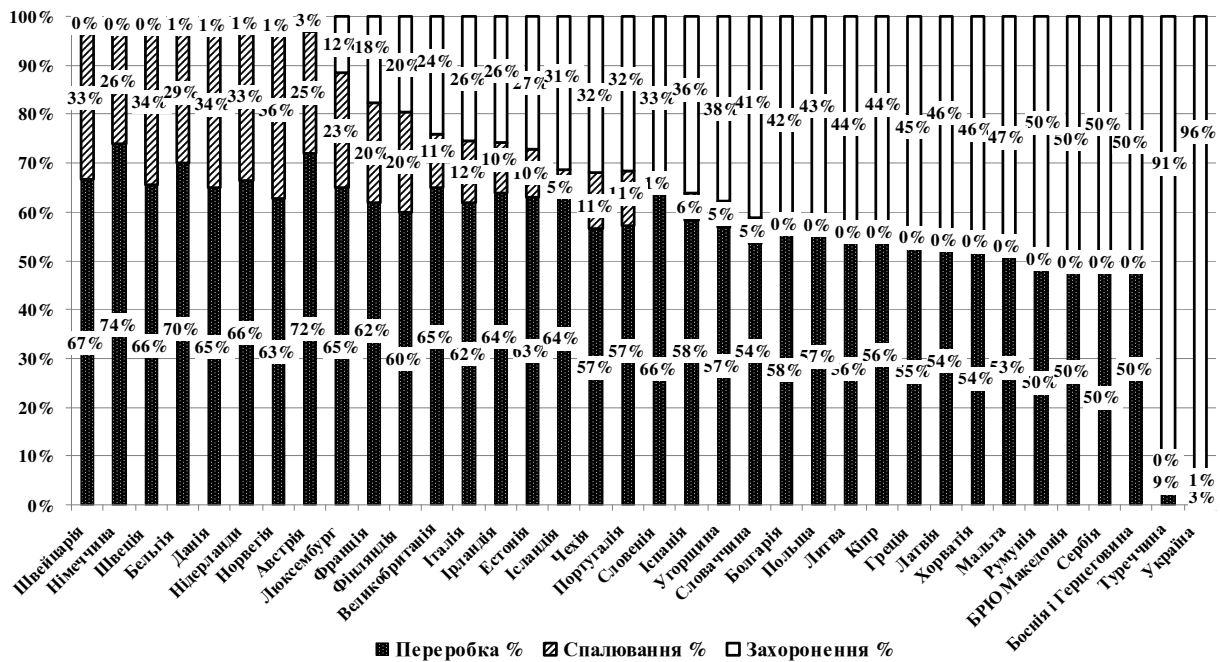

Рис. 1. Показники переробки, спалювання та захоронення побутових відходів в країнах ЄС та Україні

ронення побутових відходів. Таким чином, досягається 35% переробки побутових відходів за рахунок впровадження розвинутої системи роздільного збирання побутових відходів та їх сортування.

Потенціал переробки побутових відходів в Україні складає близько 20 млн м³ (5 млн т). Наразі вже збирається близько 2,1 млн м³ (0,5 млн т) вторинних матеріалів з побутових відходів. Таким чином, необхідно ще роздільно зібрати близько 18 млн м³ (4,5 млн т) вторинних матеріалів з побутових відходів в населених пунктах, де надаються послуги з вивезення побутових відходів і не впроваджено роздільне збирання. Метою цього має стати необхідність зменшення негативного впливу на довкілля та повернення в господарський обіг вторинні матеріали — папір, пластик, метал, скло.

Необхідність впровадження роздільного збирання побутових відходів та сучасних технологій з їх переробки та утилізації в Україні передбачена законодавством, а саме Законом України від 05.03.1998 № 187/98 "Про відходи".

В українському законодавстві, як в принципі і у світовому, реалізація завдань забезпечення роздільного збирання та сортування побутових відходів покладаються на органи місцевого самоврядування відповідно до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" [7], які здійснюють їх через власні комунальні підприємства або залучення компаній інших форм власності.

Однак через недостатність коштів у місцевих бюджетах, збитковість комунальних підприємств, невідповідність тарифів на житлово-комунальні послуги, куди входять і послуги з вивезення побутових відходів і які наразі не покривають собівартість таких послуг, низькі доходи населення (утворювача побутових відходів), непривабливий інвестиційний клімат у цій галузі тощо не дозволяють забезпечити виконання законодавчих та нормативно-правових актів щодо роздільного збирання побутових відходів та їх сортування.

Саме тому від центральних органів державної влади, до компетенції яких відноситься це питання, має виходити ініціатива щодо системного запровадження сучасних технологічних підходів до роздільного збирання та сортування побутових відходів.

Впровадження в першу чергу роздільного збирання побутових відходів та їх сортування в сучасних українських реаліях найбільш виправдано. Оскільки капітальні інвестиції та експлуатаційні витрати в значній мірі компенсуються від продажу відібраних вторинних матеріалів, звісно в залежності від наявності споживачів таких вторинних матеріалів.

Наступні кроки в цій сфері — це впровадження інфраструктурних об'єктів з промислової переробки побутових відходів шляхом отримання з них біогазу, і це близько 15% обсягу зібраних побутових відходів (за досвідом розвинутих країн).

Останні кроки це впровадження об'єктів з утилізації побутових відходів на енергетичні цілі із захороненням промислових відходів у вигляді золи та шлаку. Обсяг близько 50% побутових відходів. Однак це найдорожчі інвестиції в цю сферу, що призведе до значного збільшення тарифів за вивезення побутових відходів — за оцінками в 5 разів.

За укрупненою оцінкою, для впровадження роздільного збирання 18 млн м³ (3,9 млн т) вторинних матеріалів з побутових відходів, необхідно: 58,7 тис. контейнерів; 658 сміттєвоза; 45 сміттєсортувальних заводів. При цьому кількість сміттєсортувальних заводів може бути збільшено завдяки будівництву заводів меншої потужності в залежності від техніко-економічних обґрунтувань.

Інвестиційна потреба у створенні цієї інфраструктури сягає близько 2,5 млрд грн. Звісно постає ряд запитань — де взяти такі кошти та хто їх буде повертати.

Слід нагадати, що Законом України "Про відходи" [2] передбачено стимулювання заходів щодо утилізації відходів та зменшення обсягів їх утворення, серед них такі:

- а) пільги щодо оподаткування прибутку від реалізації продукції, виготовленої з використанням відходів;
- б) пріоритетне державне кредитування;
- в) спеціальні державні субсидії на зменшення відсотків за банківські кредити, пов'язані з інвестиціями, що спрямовуються на утилізацію відходів і виготовлення відповідного устаткування;
- г) дотації з Державного бюджету України і місцевих бюджетів для перевезення відходів (вторинної сировини) чи напівфабрикатів, одержаних з цих відходів;

д) інформація щодо технологічних можливостей утилізації відходів;

е) дотації з фондів охорони навколишнього природного середовища та інших джерел;

є) пільги щодо поповнення обігових коштів підприємств, установ та організацій — суб'єктів господарської діяльності, що здійснюють збирання і заготівлю, оброблення (перероблення) і утилізацію відходів як вторинної сировини, за умови цільового використання цих коштів для придбання та переробки таких відходів.

Незважаючи на такий досить достатній перелік — органи законодавчої та виконавчої влади не забезпечують його виконання, а Податковий кодекс України не містить жодного такого стимулу.

Варіанти фінансування проектів роздільного збирання та сортування побутових відходів можуть бути такі:

— окрема бюджетна програма;

— природоохоронні заходи за рахунок коштів фонду охорони навколишнього середовища;

— збір на організацію та здійснення роздільного збирання, перевезення та перероблення побутових відходів;

— відповідальність виробників та імпортерів товарів в упаковці.

Перші два напрями пов'язані з дотаційним фінансуванням з боку держави розвитку інфраструктури роздільного збирання та сортування побутових відходів, що на сучасному етапі економічної нестабільності не є реалістичними.

Інші два напрями пов'язані із залученням виробників та імпортерів товарів в упаковці до забезпечення роздільного збирання вторинної сировини з побутових відходів.

Збір на організацію та здійснення роздільного збирання, перевезення та перероблення побутових відходів може розподілятися централізовано або децентралізовано — на рівні органів місцевого самоврядування. Централізований розподіл коштів у цій сфері, "гібрид" якого в принципі діяв до сьогоднішнього часу відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 № 915 "Про впровадження системи збирання, заготівлі та утилізації відходів як вторинної сировини" [8] довів свою нездатність досягти за час існування показників переробки побутових відходів адекватних країнам Європейського союзу.

Збирання цього збору у вигляді податку з автоматичним розподілом на місцеві органи самоврядування дасть змогу децентралізувати розподіл коштів на вирішення питань роздільного збирання побутових відходів безпосередньо на місця. В той же час, існують певні ризики щодо неефективного використання цих коштів вже на місцевому рівні.

Новий виток з децентралізації влади в європейських країнах свідчить про залучення соціально-відповідального бізнесу до вирішення питань, які покладені на органи місцевого самоврядування. Не залишилися в стороні і питання поводження з відходами упаковки, а саме: через запровадження відповідальності виробників та імпортерів товарів в упаковці з прийняттям директиви Європейського союзу 94/62/ЄС "Про упаковку та відходи пакування" [9]. При такому підході мінімізуються корупційні чинники та неефективне витрачання коштів, а держава залишає за собою лише функції контролю.

Однак не всі країни Європейського союзу та його асоційовані члени працюють за цією директивою [10].

Так, на сьогодні до неї долучилися 23 країни: Іспанія, Данія, Німеччина, Греція, Великобританія, Франція, Італія, Голландія, Португалія, Фінляндія, Швеція, Чехія, Естонія, Латвія, Литва, Угорщина, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Болгарія, Румунія та Хорватія.

Застосовують внутрішнє законодавство щодо відповідальності виробників та імпортерів товарів в упаковці або відповідний збір (податок) 12 країн: Швейцарія, Бельгія, Норвегія, Австрія, Люксембург, Ірландія, Ісландія, Кіпр, Македонія, Сербія, Боснія і Герцеговина, Туреччина.

Одним з головних завдань нормативно-правового регулювання сфери благоустрою населених пунктів є адаптація нормативно-правових актів України до вимог законодавства Європейського союзу [11].

Угода про асоціацію з Європейським Союзом вимагає від України низку завдань щодо всеохоплюючої інституціональної розбудови природоохоронного сектору та формування єдиного з Європейським Союзом нормативно-правового та інформаційного простору у сфері поводження з відходами. Розвиток законодавства на цьому шляху пов'язаний перед усім з імплементацією низки цільових директив Європейського Союзу і ліквідацією в Україні дефіциту організаційно-економічних механізмів використання відходів як вторинної сировини [4].

Адаптувати положення українських законів у цій сфері потрібно за директивами 2008/98/ЄС "Про відходи" [12] та 1999/31/ЄС "Про захоронення відходів" [13], що передбачено Угодою про асоціацію з Європейським Союзом.

На наш погляд, до важливих директив у цій сфері, за якими потребує адаптації законодавство України, необхідно віднести: 94/62/ЄС "Про упаковку та відходи пакування" [9], 2000/76/ЄС "Про спалювання відходів" [14], 2002/96/ЄС "Про відходи електричного та електронного обладнання" [15].

Від впровадження роздільного збирання побутових відходів та відокремлення вторинної сировини можливо отримати такі соціально-економічні та екологічні результати:

— електоральний ефект щодо покращення якості надання послуг з вивезення побутових відходів;

— зменшення тарифу на вивезення побутових відходів на 20% в містах впровадження проекту;

— створення близько 2 тис. додаткових робочих місць;

— підтримка розвитку інфраструктури органів місцевого самоврядування;

— залучення вітчизняної промисловості для випуску контейнерів, смітєвозів та сміттесортувальних заводів, що дозволить спожити вітчизняний металопрокат та випущену електроенергію;

— створення інфраструктури для роздільного збирання побутових відходів, їх транспортування та сортування;

— збільшення обсягу роздільного збирання побутових відходів;

— збільшення переробки відсортованої з побутових відходів вторинної сировини;

— зменшення обсягу захоронення побутових відходів на 25%;

— зниження негативного впливу побутових відходів на навколишнє природне середовище;

— поліпшення екології населених пунктів і зниження навантаження на навколишнє природне середовище.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Звісно європейське законодавство не є догмою для нашого буття. Разом з тим, положення українського законодавства в цій сфері не достатньо відповідають нормам директив щодо державного регулювання. Така ситуація впливає на незадовільний стан в сфері поводження з побутовими відходами, де через прогалини у вітчизняному законодавстві процвітають тіньові схеми, забруднюється довкілля, не забезпечується якість надання послуг тощо.

Однак суцільно скопіювати положення директив неможливо. Ми маємо враховувати Конституцію України, інші закони, соціально-економічний стан держави, фінансові можливості до розвитку тощо.

Таким чином, на наш погляд, під час адаптації законодавства в сфері благоустрою населених пунктів, зокрема щодо поводження з побутовими відходами, необхідно передбачити комплекс заходів з: удосконалення суміжних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів; тарифного регулювання надання послуг у сфері поводження з побутовими відходами; координації органів місцевого самоврядування щодо впровадження сучасних методів та технологій; застосування фінансових механізмів та податкових пільг; проведення контрольних заходів щодо дотримання законодавства та відшкодування заподіяних збитків; залучення механізмів приватно-публічного партнерства та громадських ініціатив; проведення інформаційних та навчально-освітніх компаній тощо. Це дасть можливість досягти в Україні соціально-екологічних стандартів європейських країн, дозволить збільшити обсяг перероблених відходів та підвищити екологічну безпеку України, покращити благоустрій населених пунктів.

Література:

1. Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005 №2807-IV // Відом. Верх. Ради України. — 2005. — № 49. — Ст. 2580.
2. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 № 187/98-ВР // Відом. Верх. Ради України. — 1998. — № 36. — Ст. 242.
3. Удосконалення системи управління відходами в Україні в контексті європейського досвіду / В.С. Міщенко, Г.П. Виговська, Ю.М. Маковецька, Т.Л. Омеляненко. — К.: "Лазурит-Поліграф", 2012. — 120 с.
4. Інституціональний розвиток сфери поводження з відходами в Україні: на шляху європейської інтеграції / В.С. Міщенко, Ю.М. Маковецька, Т.Л. Омеляненко. — К.: ДУ "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України", 2013. — 192 с.
5. Сайт Мінірегіону України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>
6. Сайт Eurostat European Commission [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 №280/97-ВР // Відом. Верхов. Ради України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.
8. Про впровадження системи збирання, заготівлі та утилізації відходів як вторинної сировини: постанова Кабінетів Міністрів України від 26.07.2001 № 915 // Офіційний вісник України. — 2001. — № 31. — Ст. 1412.
9. European Parliament and Council Directive 94/62/EC of 20 December 1994 on packaging and packaging waste [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://europa.eu>
10. Сайт European Union [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://europa.eu>
11. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV // Відом. Верхов. Ради України. — 2004. — № 29. — Ст. 367.
12. Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://europa.eu>
13. Council Directive 1999/31/EC of 26 April 1999 on the landfill of waste [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://europa.eu>

14. Directive 2000/76/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2000 on the incineration of waste [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://europa.eu>

15. Directive 2002/96/EC of the European Parliament and of the Council of 27 January 2003 on waste electrical and electronic equipment [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://europa.eu>

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine "On beautification of human settlements", Vidom. Verkh. Rady Ukrainy, vol 49, art. 2580.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1998), The Law of Ukraine "On Waste", Vidom. Verkh. Rady Ukrainy, vol. 36, art. 242.
3. Mischenko, V.S. Vyhovs'ka, H.P. Makovets'ka, Yu.M. Omel'ianenko T.L. (2012), Udoskonalennia systemy upravlinnia vidkhodamy v Ukraini v konteksti ievropejs'koho dosvidu [Improving waste management in Ukraine in context of European experience], Lazuryt-Polihraf, Kuiv, Ukraine.
4. Mischenko, H.P. Makovets'ka, Yu.M. Omel'ianenko, T.L. (2012), Instytutsional'nyj rozvytok sfery povodzhennia z vidkhodamy v Ukraini: na shliakhu ievropejs'koi intehratsii [Institutional development of the waste management in Ukraine towards European integration], Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku NAN Ukrainy, Kuiv, Ukraine.
5. The official site of Minregion of Ukraine (2014), "Statistic data", available at: <http://www.minregion.gov.ua> (Accessed 05 May 2014).
6. The official site of Eurostat European Commission (2014), "Statistic data", available at: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (Accessed 05 May 2014).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine", Vidom. Verkh. Rady Ukrainy, vol. 24, art. 170.
8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2001), "Resolution "On the introduction of the collection, storing and disposal of waste as secondary raw materials", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 31, art. 1412.
9. The European Parliament and of the Council (1994), Directive 94/62/EC "On packaging and packaging waste", available at: <http://europa.eu> (Accessed 05 May 2014).
10. The official site of European Union (2014), "Information", available at: <http://europa.eu> (Accessed 05 May 2014).
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine "The National Program on Adaptation of Ukraine to European Union law", Vidom. Verkh. Rady Ukrainy, vol. 29, art. 367.
12. The European Parliament and of the Council (2008), Directive 2008/98/EC "On waste and repealing certain Directives", available at: <http://europa.eu> (Accessed 05 May 2014).
13. The European Parliament and of the Council (1999), Directive 1999/31/EC "On the landfill of waste", available at: <http://europa.eu> (Accessed 05 May 2014).
14. The European Parliament and of the Council (2000), Directive 2000/76/EC "On the incineration of waste", available at: <http://europa.eu> (Accessed 05 May 2014).
15. The European Parliament and of the Council (2002), Directive 2002/96/EC "On waste electrical and electronic equipment", available at: <http://europa.eu> (Accessed 05 May 2014).

Стаття надійшла до редакції 05.05.2014 р.